

Ders Dışı Sportif Etkinlere Tutum ile Okula Bağlanma Arasındaki İlişkide Sınav Kaygısının Düzenleyici Rolü

Fatih ATEŞ

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

<https://orcid.org/0009-0000-5510-2694>

Sinan UĞRAŞ

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Bölümü

<https://orcid.org/0000-0003-0792-1497>

Özet

Lise öğrencilerinin ders dışı sportif etkinliklere tutumu, okula bağlanma düzeyleri ve sınav kaygıları arasındaki ilişkiyi inceleyen bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden korelasyonel araştırma deseni kullanılmıştır. Araştırmaya 168'i kız, 313'ü erkek öğrenci olmak üzere toplamda 481 kişi katılmıştır. Araştırmaya veri toplama aracı olarak "Çocuk ve Ergenler için Okula Bağlanma Ölçeği", "Ders Dışı Sportif Etkinliklere Yönelik Öğrenci Tutum Ölçeği" ve "Westside Sınav Kaygı Ölçeği" kullanılmıştır. Okula bağlanma, ders dışı sportif etkinliklere tutum ve sınav kaygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi için pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Daha sonra lise öğrencilerinin ders dışı sportif etkinliklere tutum düzeylerinin okula bağlanma üzerindeki yordayıcılığının incelenmesi için çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Ölçek güvenilirliği için Cronbach alpha ve McDonald's değerlerine bakılmıştır. Çoklu regresyon analizi sonuçları incelendiğinde ders dışı sportif etkinliklere tutumun alt boyutlar olan bilişsel tutum, duyuşsa tutum ve davranışsal tutumun okula bağlanmayı ($R=0.465$, $R^2=0.216$, $F(43.9)$) anlamlı bir şekilde yordadığı tespit edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre lisede öğrenim gören öğrencilerin ders dışı sportif etkinliklere tutum düzeylerinin okula bağlanma düzeylerini %22 oranında yordadığı tespit edilmiştir. Araştırma bulgularına göre ders dışı sportif etkinliklere karşı tutum ile okula bağlanması ilişkide sınav kaygısının olumsuz bir düzenleyici rolü olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ders dışı sportif etkinlikler, okula bağlanma, sınav kaygısı

The Moderation Role of Test Anxiety in the Relationship Between Attitudes Towards Extracurricular Sports Activities and School Attachment

Abstract

In this study, it is aimed to examine the prediction level of extracurricular sportive activities on school attachment. Whether exam anxiety has a moderation role in the relationship between these two variables is examined as the second research question of the study. In this study, which examines the relationship between high school students' attitudes towards extracurricular sports activities, school attachment levels and exam anxiety, correlational research design was used among quantitative research methods. A total of 481 students, 168 (35%) female and 313 (65%) male students, studying in high schools affiliated to Çanakkale National Education Directorate participated in the study. "School Attachment Scale for Children and Adolescents", "Student Attitude Scale towards Extracurricular Sports Activities" and "Westside Test Anxiety Scale" were used as data collection tools in the study. In the analysis of the data, Pearson correlation analysis was performed to examine the relationship between school attachment, attitude towards extracurricular sports activities and test anxiety. Then, simple linear regression analysis was performed to examine the predictive power of high school students' attitudes towards extracurricular sportive activities on school attachment. In order to determine the moderating role of test anxiety in the relationship between extracurricular sports activities and school attachment, the moderation analysis was performed in the jamovi medmod moderation section. Cronbach alpha and McDonald's values were analyzed for scale reliability. When the results of the multiple regression analysis were examined, it was determined that cognitive attitude, affective attitude and behavioral attitude, which are the sub-dimensions of attitude towards extracurricular sportive activities, significantly predicted school attachment ($R= 0.465$, $R^2=0.216$, $F(43.9)$). According to the results of the analysis, it was determined that high school students' attitudes towards extracurricular sportive activities predicted their level of school attachment by 22%. According to the research findings, it was determined that exam anxiety had a negative moderation role in the relationship between attitude towards extracurricular sports activities and school attachment.

Keywords: Extracurricular sporting activities, school attachment, exam anxiety

SUMMARY

Introduction and Aim: One of the positive factors of school engagement is extracurricular sports activities. Students who participate in extracurricular sports activities not only have a sense of belonging to school (Aykora & Uğraş, 2020; Açikel & Yıldız, 2023; Yılmaz, 2019), but also life satisfaction (Wang, Li, & Dou, 2020), communication skills (Öztürk, Deymeci, & Göde, 2020) and academic achievement (Premataja, 2022). Sağın (2022), in his research with Syrian students, concluded that Syrian students' participation in extracurricular sports activities led to an increase in school attachment and life satisfaction. Yılmaz (2019), on the other hand, found a significant positive relationship between extracurricular sports activities and students' school attachment. Yanık (2018), in his research conducted with 718 high school students, concluded that the level of school attachment of the student group who never participated in extracurricular sports activities at school was lower than the student groups who participated in the activities.

Within the education system in Turkey, content for exams such as high school and university entrance exams has become more important than content that enables children to gain emotions such as creativity, holistic thinking, communication skills and joy of living. As a result, content such as physical education and sporting activities are trivialized on the grounds that there are no questions in these exams. Faced with this exam-oriented course load, students are unable to develop themselves sufficiently. With the high school and university entrance exams, students and parents are deprived of these contents due to exam anxiety (Gürbüz, 2009). Çoban, Kırıl, Batmaz, and Coşkuner (2013), in a study in which 155 senior students studying in the sports department of Fine Arts and Sports High Schools participated, concluded that university exams are very important for students and that participating in provincial and territorial competitions during the course period creates exam anxiety in students and negatively affects their studies for university exams. Considering the results, it is thought that students' exam anxiety will directly affect school attachment and participation in various extracurricular activities. In this study, it is aimed to examine the prediction level of extracurricular sportive activities on school attachment. Whether exam anxiety has a regulatory role in the relationship between these two variables is examined as the second research question of the study.

Material & Method: In this study, which examines the relationship between high school students' attitudes towards extracurricular sports activities, school attachment levels and exam anxiety, correlational research design was used among quantitative research methods. A total of 481 students, 168 (35%) female and 313 (65%) male students, studying in high schools affiliated to Çanakkale National Education Directorate participated in the study. The class distribution of the students was as follows. 117 students from 9th grade (24.3%), 143 students from 10th grade (29.7%), 122 students from 11th grade (25.4%) and 99 students from 12th grade (20.6%) participated in the study. Three scales were used in the study.

School Attachment Scale for Children and Adolescents: The scale developed by Hill (2006) to determine the school attachment levels of school-age children and adolescents was adapted to Turkish culture by Savi (2011). While the original scale consists of 15 items, the Turkish adapted version consists of 13 items. The scale has a 3-dimensional structure as attachment to school, attachment to friends and attachment to teachers.

Student attitude scale towards extracurricular sportive activities: The scale developed by Yılmaz and Güven (2018) to determine the attitude level of secondary education students towards extracurricular sportive activities consists of 3 dimensions and 18 items: cognitive attitude, affective attitude and behavioral attitude. The scale has a 5-point Likert structure and 7 items were reverse scored.

Westside Test Anxiety Scale: "The Westside Test Anxiety Scale developed by Driscoll (2007) was previously adapted by Totan and Yavuz (2009) for university students. It was then adapted again by Totan (2018) for middle and high school students by testing its psychometric properties. While the original scale consists of 12 items, the Turkish version consists of 11 items. The scale has a 5-point Likert structure and all items are reverse scored. In the analysis of the data, Pearson correlation analysis was performed to examine the relationship between school attachment, attitude towards extracurricular sports activities and test anxiety. Then, simple linear regression analysis was performed to examine the predictive power of high school students' attitudes towards extracurricular sportive activities on school attachment. In order to determine the moderating role of test anxiety in the relationship between extracurricular sports activities and school attachment, the moderation analysis was performed in the jamovi medmod moderation section.

Result and Discussion: When the results of multiple regression analysis were examined, it was determined that cognitive attitude, affective attitude and behavioral attitude, which are the sub-dimensions of attitude towards extracurricular sportive activities, significantly predicted school attachment ($R = 0.465$, $R^2 = 0.216$, $F (43.9)$). According to the results of the analysis, it was determined that high school students' attitudes towards extracurricular sportive activities predicted their level of school attachment by 22%. When the results of the moderation analysis were examined, it was determined that school attachment as the dependent variable in the model, attitude towards extracurricular sportive activities determined as independent variable ($Est=0.5583$, $SE=0.05369$, $t=10.40$, $p=0.001$) and total exam anxiety determined as moderation variable affected negatively ($Est=-0.0128$, $SE=0.00321$, $t=-3.98$, $p=0.001$). It was determined that the moderating effect was significant in the interaction between attitude towards extracurricular sportive activities and total test anxiety ($Est=0.0207$, $SE=0.00433$, $t=4.77$, $p=0.001$). According to the results of the analysis, it can be stated that high school students' attitudes towards extracurricular sportive activities predicted their level of attachment to school by 22%. According to the research findings, it was determined that exam anxiety had a negative moderation role in the relationship between attitude towards extracurricular sports activities and school attachment. As a result, it was reached that extracurricular sportive activities play an important role in increasing students' school belonging. In line with these results, arrangements should be made to increase students' participation in extracurricular sports activities. It can be stated that exam anxiety negatively affects the positive effect of extracurricular sports activities on school attachment.

1. GİRİŞ

Eğitim sistemi içerisinde yer alan öğrenci, bu sistemin önemli temel yapı taşıdır (Çiftçi, Sağlam ve Yayla, 2021). Eğitim sistemi kendisini birçok alanda geliştiren, bilinçli bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır (Yıldız-Anganoğlu ve Sarı, 2022). Okullarda sunulan eğitim, öğrencilerin fiziksel (Sortwell, Marinho, Knijnik ve Ferraz, 2022), zihinsel (Polevoy, 2022), sosyal ve duyuşsal (Barry, Clarke ve Dowling, 2017; Taylor, Oberle, Urlak ve Weissberg, 2017) çok yönlü gelişimine katkı sağlamaktadır. Öğrenciler zamanlarının oldukça büyük bir kısmını okulda geçirirler (OECD, 2020). Bu yüzden okullar öğrencilerin şekillendirilmesi ve gelişimlerinin devam ettirilmesi için önemli rollere sahiptir (Garcia-Moya, Bunn, Jimenes-Inglesias, Paniagua ve Brooks, 2019).

Okul çağındaki öğrenciler için aidiyet duygusunun kazanılması ve geliştirilmesi oldukça önemlidir (Allen, Kern, Vella-Brodrick, Hattie ve Waters, 2018). Öğrencilerin okula aidiyet duygusuna sahip olmaları, akademik motivasyon ve başarılarını (Ersoy ve Çevik, 2022), yaşam doyumlarını (Arslan, Allen ve Ryan, 2020), öz-yeterlik durumlarını (Tannert ve Gröschner, 2021), psikolojik iyilik hallerini (Arslan ve Coşkun, 2023) ve psikososyal gelişimlerini (Longaretti, 2020) arttırmaktadır. Bu durumun tam tersine düşük düzeyde okul aidiyet duygusuna sahip öğrencilerin, depresyon, kaygı ve intihar

etme düşüncelerinin artmasına (Parr, Shochet, Cockshaw ve Kelly, 2020; Zhang, Liu ve Long, 2021), psikolojik iyi oluşun azalmasına (Arslan ve Allen, 2021), okul devamsızlığı ve okul terki davranışlarının artmasına (Korpershoek, Canrinus, Fokkens-Bruinsma ve Boer, 2019) neden olduğu görülmektedir. Öğrenciler okulu kişisel, ailevi, akran ilişkileri, ekonomik, sosyal çevre, okul ortamı ve eğitim yönetim sisteminden kaynaklanan nedenlerden dolayı terk etmektedir (Bilige, Gan, 2020; Gao, Yang, Wang ve Rozelle, 2019). Öğrencinin okuldan özürü ya da özürsüz olarak geçerli bir mazereti olmadan ayrılmasına devamsızlık denir (Kearney, 2008). Öğrencinin okula gelmemesi veya bazı derslere girmemesi öğrenme durumlarından yoksun kalmasına neden olmaktadır (Ergün ve Arık, 2020).

Okula devamsızlık özellikle Türk eğitim sisteminin önemli sorunlarından birisidir. OECD'nin yayınlamış olduğu 2019 yılındaki rapora göre, PISA sınavı öncesindeki iki hafta içerisinde Türkiye'deki öğrencilerin %29,3'ü bir veya iki gün, %10,3'ü üç ya da dört gün, %12'si ise beş veya daha fazla gün olmak üzere toplam da %51,6'sı okula en az bir defa gitmediklerini belirtirken, OECD ortalaması ise %21,3 olarak karşımıza çıkmaktadır (OECD, 2019). Eğitim Reformu Girişimi (2020) raporunda, 20 günden fazla devamsızlığı olan öğrenci oranlarının yüksek olduğunu belirtilmektedir. İlkokul seviyesinde %6,9 iken, genel ortaöğretimde %25,1, anadolu imam-hatip liselerinde %29,8 ve mesleki ve teknik ortaöğretimde %40,7 gibi yüksek oranlı seviyelere ulaşmıştır. Örgün eğitimdeki öğrencilerin devamsızlık sorunuyla ciddi bir şekilde karşı karşıya kaldığı raporda ifade edilmektedir. MEB'in 2015-2019 Stratejik Planı'na göre, 20 gün ve üzerinde devamsızlığı olan öğrencilerin, ilkökul kademesinde %14,8, ortaokul kademesinde %35 ve lise kademesinde ise %34,8 oranındadır (MEB, 2015, s.34). 2019-2023 Stratejik Planı'na göre ise 20 gün ve üzeri devamsız öğrenci oranı ilkökullarda %6,2, ortaokullarda %13, örgün ortaöğretimde ise %34,4'tür (MEB, 2018, s. 62-66). MEB tarafından yayınlanan 2016 yılı Ortaöğretim İzleme ve Değerlendirme Raporu'nda, öğrencilerin yapmış olduğu devamsızlığın, öğretmenlerin %56'sı tarafından okullardaki önemli sorunlardan birisi olduğu düşünüldüğünde, 2018 yılındaki Ortaöğretim İzleme ve Değerlendirme Raporunda, öğrenci devamsızlığı tüm öğretim kademelerinde önem arz eden temel alanlardan birisi olduğunu belirterek bu durumu desteklenmiştir (MEB, 2016; MEB, 2018). Öğrenci devamsızlığının temel nedenleri arasında sağlık sorunları, ekonomik sorunlar, aile içi sorunlar, taşınmalı eğitim sorunları, kültürel faktörler, öğrenmeye karşı isteksiz olma ve olumsuz rol modellerden etkilenme bulunmaktadır (Aküzüm, Yavaş, Tan ve Uçar, 2015).

Ortaya çıkan sonuçlar göz önüne alındığında öğrencilerin okula aidiyetlerinin artırılması oldukça önemlidir. Okul iklimi (Kalkan ve Dağlı, 2021), öğrenciye yaklaşım (Datı, Mateo ve Natale, 2022), Öğretmen-öğrenci ilişkileri (İbrahim ve El Zaatari, 2020; Li, Bergin ve Olsen, 2022), öğretim yöntemi (Polat ve Karabatak, 2022), sosyoekonomik durum (King, Chiu ve Du, 2022), sağlıklı yaşam biçimi (Temircan, 2022) ve akran ilişkileri (Li, Chen ve Li, 2020) öğrencilerin okula aidiyet duygusu kazanmasında etkili faktörlerdir. Öğrencilerin okula aidiyetini olumlu yönde etkileyen faktörlerden birisi de ders dışı etkinliklerdir. Günerigök ve Alpan'ın (2022) yapmış olduğu araştırmaya katılan velilere göre; atölyeler öğrencilerin okula aidiyetini arttırmaktadır. Ayrıca Waters, Cross ve Shaw' a (2010) göre, eğlence, sanat ve hizmet gibi ders dışı etkinlikler yoluyla öğrencilerin okula bağlılığı arttırılabilir. Okula bağlılığı olumlu etkileyen faktörlerden biri de ders dışı sportif etkinliklerdir. Ders dışı sportif etkinliklere katılım öğrencinin yaşadığı sosyal çevrenin ve ebeveynlerinin etkisi olduğu ifade edilmiştir (Cengiz ve İnce, 2013). Ders dışı etkinliklere katılım sağlayan öğrencilerde bazı olumlu etkilerin ortaya konmuştur. Bu olumlu etkiler; aidiyet duygusu (Aykora ve Uğraş, 2020; Açikel ve Yıldız, 2023), yaşam doyumu (Wang, Li ve Dou, 2020), iletişim becerileri (Öztürk, Deymeci ve Göde, 2020) ve akademik başarısı (Premataja, 2022) olarak sıralanabilir. Sağın (2022), Suriyeli öğrencilerle gerçekleştirdiği araştırmasında; Suriyeli öğrencilerin ders dışı sportif etkinliklere katılmalarının okula bağlanma ve yaşam doyumlarında artış meydana getirdiği sonucuna ulaşmıştır. Yılmaz (2019) ise lise öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmasında; ders dışı sportif etkinlikler ve öğrencilerin okula bağlılıkları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulmuştur. Yanık (2018) 718 lise öğrencisiyle

gerçekleştirdiği araştırmada, okulda gerçekleştirilen ders dışı sportif etkinliklere hiç katılmayan öğrenci grubunun okula bağlılık düzeylerinin, ders dışı sportif etkinliklere katılan öğrenci gruplarına göre daha düşük düzeyde olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Türkiye'deki eğitim sistemi içerisinde çocukların yaratıcılık, bütünsel düşünme, iletişim becerileri ve yaşama sevinci gibi duyguları kazanabileceği içeriklerden daha çok, lise ve üniversiteye giriş gibi sınavlara yönelik içerikler daha önemli hale gelmiştir (Gürbüz, 2009). Bu durum sonucunda beden eğitimi ve sportif etkinliklere verilen önem, sınavlarda yeterince yer almadığı gerekçesiyle azalmaktadır. Öğrenciler ve ebeveynler, ortaöğretim ve üniversiteye giriş sınavları kaygısından dolayı kültürel ve sportif etkinlik içeriklerinden (beden eğitimi, müzik, resim) mahrum kalmaktadır (Gürbüz, 2009). Öğrencilerin okula bağlılık ve ders dışı sportif etkinliklere katılım düzeylerini olumsuz etkilemesi muhtemel unsurlardan birisi sınav kaygısıdır. Literatürde sınav kaygısı öğrencilerin sınavı yapamayıp, başarısız olacağına dair oluşan endişe ve korku duyma durumuna denir (Rana ve Mahmood, 2010). Öğrencilerin sınav kaygısı yaşamasıyla daha gergin, stresli, öfkeli, kalp atışlarının hızlanması ve terleme gibi tepki görülmektedir (Roos ve ark., 2021). Moore, Robinson, Rachel ve Boss (2014) 6- 13 yaş çocuklardaki fiziksel aktivite ve sağlıklı beslenme davranışı önündeki engelleri ortaya koymayı amaçladıkları çalışmalarında, gelir düzeyi iyi olan ailelerin çocukların gelecek ve sınav kaygısı durumunu azaltabilmek için özel dersanelere yönlendirdiği, bu durumdan dolayı çocuğun fiziksel aktivitelerden uzaklaştığını belirtmişlerdir. Deb, Strodl ve Sun (2014), 400 lise öğrencisiyle yapmış olduğu araştırmada ise 297 öğrencinin (%74,3) sınav kaygısı taşıdığını, oyun ve spor gibi ders dışı etkinlikler içerisinde bulunan öğrencilerin ise bulunmayan akranlarına göre daha fazla sınav kaygısı taşıdığı sonucuna ulaşmışlardır. Çoban, Kırgil, Batmaz ve Coşkuner (2013) tarafından yürütülen araştırma, Güzel Sanatlar ve Spor Liselerinin spor bölümünde öğrenim gören 155 son sınıf öğrencisi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin ders dönemi içerisinde il içi ve il dışı spor müsabakalarına katılmanın, sınav kaygısı yarattığı ve üniversite sınavına hazırlık sürecini olumsuz etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Ortaya çıkan sonuçlar göz önüne alındığında, öğrencilerin sınav kaygısı yaşaması okula bağlanma ve ders dışı sportif etkinliklere katılımı doğrudan etkileyeceği düşünülmektedir. Bu araştırmada ders dışı sportif etkinliklerin okula bağlanmadaki yordama düzeyinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu iki değişkenin ilişkisinde sınav kaygısının düzenleyici rolünün olup olmadığı ikinci araştırma sorusu olarak incelenmiştir.

2. MATERYAL & METOT

Araştırmanın bu bölümü içerisinde araştırma modeli, araştırma grubu, veri toplama araçları ve verilerin analizi şeklinde ayrı başlıklar altında detaylı olarak açıklanmaktadır.

Araştırma Modeli

Lise öğrencilerinin ders dışı sportif etkinliklere tutumu, okula bağlanma düzeyleri ve sınav kaygıları arasındaki ilişkiyi inceleyen bu araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden korelasyonel araştırma deseni kullanılmıştır. Fraenkel, Wallen ve Hyun (2012) tarafından belirtildiği üzere, ilişkisel tarama yöntemi, değişkenler arasındaki ilişki düzeyini belirlemek ve neden-sonuç olasılıkları hakkında fikir edinmek için kullanılan bir araştırma yöntemidir. Bu yöntemde, değişkenler arasındaki ilişki düzeyi birbirleriyle ilişkili oldukları sürece değerlendirilir. Bu yöntem, verilerin toplandığı anda değişkenler arasındaki ilişkiyi gösterir ve araştırmacılara bir veri setindeki her değişkenin diğer değişkenlerle olan ilişkisini inceleme imkânı sağlar. Bu sayede, araştırmacılar arasında nedensellik ilişkisi olup olmadığını belirleyebilir ve neden-sonuç ilişkileri hakkında tahminlerde bulunabilirler.

Araştırma Grubu

Araştırmaya Çanakkale Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı liselerde öğrenim gören 168 (%35) kız, 313 (%65) erkek öğrenci olmak üzere toplamda 481 kişi katılmıştır. Öğrencilerin sınıf dağılımları şu şekilde

olmuştur. 9. Sınıflardan 117 öğrenci (%24,3), 10. sınıflardan 143 öğrenci (%29,7), 11. sınıflardan 122 öğrenci (%25,4) ve 12. sınıflardan 99 öğrenci (%20,6) araştırmaya katılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Çocuk ve Ergenler için Okula Bağlanma Ölçeği: Hill (2006) tarafından okul çağındaki çocuk ve ergenlerin okula bağlanma düzeylerinin belirlenmesi için geliştirilen ölçek Savi (2011) tarafından Türk kültürüne uyarlanmıştır. Orijinal ölçek 15 maddeden oluşurken Türkçeye uyarlanmış hali 13 maddeden oluşmaktadır. Ölçek, okula bağlanma, arkadaşla bağlanma ve öğretmene bağlanma olmak üzere 3 boyutlu bir yapıya sahiptir. Ölçeğin bu çalışma için yapısının sınanması için doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. İlk yapılan DFA analizinde iyi uyum değerlerine ulaşamadığı için modifikasyon yapılmasına karar verilmiştir. Okula bağlanma boyutundaki 1. ve 2. Madde ile arkadaşla bağlanma boyutundaki 5. ve 6. Maddeler arasında kovaryans yapılmıştır. İşlem sonucunda çıkan değerlerin kabul edilebilir (Anderson ve Gerbing, 1984; Sümer, 2000) sınırlar içerisinde olduğu tespit edilmiştir ($\chi^2=216$, $df=49$, $p=.001$, $CFI=0.938$, $TLI=0.916$, $SRMR=0.0550$, $RMSEA=0.794$). Ölçek güvenilirliği için cronbach alpha ve McDonald's değerlerine bakılmıştır. Okula bağlanma boyutunda ($\alpha=0.849$, $\omega=0.855$), arkadaşla bağlanma boyutunda ($\alpha=0.811$, $\omega=0.818$) ve öğretmene bağlanma boyutunda ($\alpha=0.836$, $\omega=0.836$), olduğu tespit edilmiştir.

Ders Dışı Sportif Etkinliklere Yönelik Öğrenci Tutum Ölçeği: Ortaöğrenim öğrencilerinin ders dışı sportif etkinliklere tutum düzeyinin belirlenebilmesi için Yılmaz ve Güven (2018) tarafından geliştirilen ölçek bilişsel tutum, duyuşsal tutum ve davranışsal tutum olmak üzere 3 boyut ve 18 maddeden oluşmaktadır. Ölçek 5'li Likert yapıya sahip olup 7 madde ters puanlanmıştır. Bu çalışmada ölçeğin yapı geçerliliğinin sınanması için yapılan DFA analizlerine göre ölçeğin kabul edilebilir (Anderson ve Gerbing, 1984; Sümer, 2000) sınırlar içerisinde olduğu tespit edilmiştir ($\chi^2=486$, $df=129$, $p=.001$, $CFI=0.920$, $TLI=0.905$, $SRMR=0.0530$, $RMSEA=0.758$). Güvenirlilik katsayıları, bilişsel tutum boyutunda ($\alpha=0.893$, $\omega=0.895$), duyuşsal boyutta ($\alpha=0.885$, $\omega=0.886$) ve davranışsal boyutta ($\alpha=0.813$, $\omega=0.814$) olduğu tespit edilmiştir.

Westside Sınav Kaygısı Ölçeği: Driscoll (2007) tarafından geliştirilen Westside Sınav Kaygısı ölçeği, daha önce Totan ve Yavuz (2009) tarafından üniversite öğrencileri için uyarlanmıştır. Daha sonra Totan (2018) tarafından ortaokul ve lise öğrencileri için tekrar psikometrik özellikleri test edilerek yeniden uyarlanmıştır. Orijinal ölçek 12 maddeden oluşurken Türkçe uyarlaması yapılan versiyonu 11 maddeden oluşmaktadır. Ölçek 5'li Likert yapıya sahip olup tüm maddeler ters puanlanmaktadır. Yapılan DFA analizlerine göre RMSEA ve CFI değerleri kabul edilebilir sınırların dışında olması sebebi ile modifikasyon yapılmasına karar verilmiştir. M2 ile M3, M8 ile M10 ve M7 ile M8 arasında modifikasyon işlemi gerçekleştirilmiştir. İşlem sonrası ölçeğin iyi uyum değerlerine (Anderson ve Gerbing, 1984; Sümer, 2000) sahip olduğu tespit edilmiştir ($\chi^2= 187$, $df=40$, $p=.001$, $CFI= 0.934$, $TLI=0.909$, $SRMR=0.0441$, $RMSEA=0.875$). Güvenirlilik katsayılarının ($\alpha=0.836$, $\omega=0.836$), olduğu tespit edilmiştir.

Verilerin Analizi:

Veriler öncelikle Jamovi 2.2.5 istatistik programın aktarılmıştır. Verilerin normallik analizi için çarpıklık ve basıklık değerlerinin + 2 ile - 2 arasında olması referans alınmıştır (George ve Mallery, 2010). Ölçeklerin yapı geçerliliğinin sınanması için doğrulayıcı faktör analizi işleminde χ^2 , CFI, TLI, SRMR, RMSEA değerlerine bakılmıştır. Okula bağlanma, ders dışı sportif etkinliklere tutum ve sınav kaygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi için pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Daha sonra lise öğrencilerinin ders dışı sportif etkinliklere tutum düzeylerinin okula bağlanma üzerindeki yordayıcılığının incelenmesi için çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Ders dışı sportif etkinlikler ile okula bağlanma arasındaki ilişkide sınav kaygısının düzenleyici rolünün belirlenmesi için jamovi medmod moderation bölümünde düzenleyici analiz işlemi gerçekleştirilmiştir. Anlamlılık için $p<0.05$

değeri göz önünde bulundurulmuştur. Ölçek güvenilirliği için Cronbach alpha ve McDonald's değerlerine bakılmıştır.

3. BULGULAR

Araştırmaya katılan öğrencilerin ders dışı sportif etkinlere tutum, okula bağlanma ve sınav kaygısının ortalama, standart sapma, çarpıklık ve basıklık değerleri tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Değişkenlere yönelik ortalama, standart sapma, çarpıklık ve basıklık değerleri

Değişkenler	Ort.	Std. Sapma	Çarpıklık	Basıklık
Ders Dışı Sportif Etkinlere bilişsel tutum	3.52	1.03	-0.695	-0.045
Ders Dışı Sportif Etkinlere duyuşsal tutum	3.55	1.05	-0.367	-0.665
Ders Dışı Sportif Etkinlere davranışsal tutum	3.23	1.10	-0.371	-0.488
Ders Dışı Sportif Etkinlere toplam tutum	3.43	0.66	0.223	-0.258
Okula Bağlanma	2.95	1.15	0.081	-0.796
Arkadaşa Bağlanma	3.44	1.04	-0.528	-0.258
Öğretmene Bağlanma	3.23	1.10	-0.259	-0.707
Okula Bağlanma toplam	3.20	0.90	-0.285	0.013
Sınav Kaygısı	3.28	1.00	-0.168	-0.492

Tablo 1 incelendiğinde, ders dışı sportif etkinliklere bilişsel tutum düzeyi puan ortalaması $X=3.52$, ders dışı sportif etkinliklere duyuşsal tutum düzeyi puan ortalaması $X=3.55$, ders dışı sportif etkinliklere davranışsal tutum düzeyi puan ortalaması $X=3.23$, ders dışı sportif etkinliklere toplam tutum düzeyi puan ortalaması $X=3.43$, okula bağlanma düzeyi puan ortalaması $X=2.95$, arkadaşla bağlanma düzeyi puan ortalaması $X=3.44$, öğretmene bağlanma düzeyi puan ortalaması $X=3.23$, okula bağlanma toplam düzeyi puan ortalaması $X=3.20$ ve sınav kaygısı düzeyi puan ortalaması $X=3.28$ şeklindedir. Tablo 1'deki basıklık ve çarpıklık değerleri incelendiğinde bu değerlerin George ve Mallery'e (2010) göre +2 ve -2 arasında olmasının, normal dağılım için uygun değerler olduğunu ifade etmektedir. Mevcut araştırmada değişkenlerin çarpıklık değerleri -0,695 ile 0,223 arasında ve basıklık değerlerinin ise -0,796 ile 0,0135 arasında değişmektedir. Sonuçlar göz önüne alındığında tablo 1'deki verilerin normal dağılıma sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 2. Değişkenlerin Korelasyon değerleri

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9
D. D. S. E. B. T. (1)	—								
D. D. S. E. D. T. (2)	-0.123**	—							
D. D. S. E. D. T. (3)	0.561***	-0.192***	—						
D. D. S. E. T. T. (4)	0.766***	0.359***	0.744***	—					
O. B. (5)	0.320***	0.090*	0.254***	0.354***	—				
A. B. (6)	0.387***	-0.007	0.248***	0.335***	0.538***	—			
Ö. B. (7)	0.376***	0.107*	0.245***	0.388***	0.513***	0.493***	—		

O. B. T. (8)	0.437***	0.076	0.303***	0.435***	0.840***	0.824***	0.802***	—
S. K. (9)	-0.165***	-0.007	-0.134**	-0.163***	-0.215***	-0.166***	-0.223***	-0.244***

Not: * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$, D. D. S. E. B. T. (1): Ders Dışı Sportif Etkinlere Bilişsel Tutum, D. D. S. E. D. T. (2): Ders Dışı Sportif Etkinlere Duyuşsal Tutum, D. D. S. E. D. T. (3): Ders Dışı Sportif Etkinlere Davranışsal Tutum, D. D. S. E. T. T. (4): Ders Dışı Sportif Etkinlere Toplam Tutum, O.B. (5): Okula Bağlanma, A.B. (6): Arkadaşa Bağlanma, Ö.B. (7): Öğretmene Bağlanma, O.B.T. (8): Okula Bağlanma Toplam, S.K. (9): Sınav Kaygısı

Tablo 2 İncelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin “Ders dışı sportif etkinliklere karşı bilişsel tutum” puanları ile “Okula bağlanma” ($r = .320$, $p < .001$), “Öğretmene bağlanma” ($r = .376$, $p < .001$), “Arkadaşa bağlanma” ($r = .387$, $p < .001$), “okula bağlanma toplam” ($r = .437$, $p < .001$) puanları arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülürken, “sınav kaygısı” ($r = -.165$, $p < .001$) boyutunda negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. “Ders dışı sportif etkinliklere karşı duyuşsal tutum” ile “Arkadaşa bağlanma”, “okula bağlanma toplam”, ve “sınav kaygısı” boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken “Okula bağlanma” ($r = .090$, $p < .05$) ve “Öğretmene bağlanma” ($r = .107$, $p < .05$) boyutları arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. “Ders dışı sportif etkinliklere karşı davranışsal tutum” puanları ile “Okula bağlanma” ($r = .254$, $p < .001$), “Öğretmene bağlanma” ($r = .245$, $p < .001$), “Arkadaşa bağlanma” ($r = .248$, $p < .001$) ve “okula bağlanma toplam” ($r = .303$, $p < .001$) puanları arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki olduğu görülürken, “sınav kaygısı” ($r = -.134$, $p < .01$) boyutunda negatif yönlü ve anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. “Ders dışı sportif etkinliklere karşı toplam tutum” puanları ile “Okula bağlanma” ($r = .354$, $p < .001$), “Öğretmene bağlanma” ($r = .388$, $p < .001$), “Arkadaşa bağlanma” ($r = .335$, $p < .001$) ve “okula bağlanma toplam” ($r = .435$, $p < .001$) puanları arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülürken, “sınav kaygısı” ($r = -.163$, $p < .001$) boyutunda negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3. Çoklu Regresyon analiz sonuçları

Değişkenler	Tahmini Değer	Standart Hata	Standart Tahmin	t	p	F	VIF
Sabit	1.2571	0.2024		6.21	<.001		
Bilişsel Tutum	0.3436	0.0428	0.393	8.03	<.001	64.50	1.46
Duyuşsal Tutum	0.1252	0.0355	0.146	3.53	<.001	12.46	1.04
Davranışsal Tutum	0.0907	0.0407	0.110	2.23	0.026	4.97	1.49

R:= 0.465, R²=0.216, F_(43.9)

Tablo 3 Çoklu regresyon analizi sonuçları incelendiğinde, ders dışı sportif etkinliklere tutumun alt boyutlar olan bilişsel tutum, duyuşsa tutum ve davranışsal tutumun okula bağlanmayı (R:= 0.465, R²=0.216, F_(43.9)) anlamlı bir şekilde yordadığı tespit edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre lisede öğrenim gören öğrencilerin ders dışı sportif etkinlere tutum düzeylerinin okula bağlanma düzeylerini %22 oranında yordadığı tespit edilmiştir.

Tablo 4. Düzenleyici analiz sonuçları

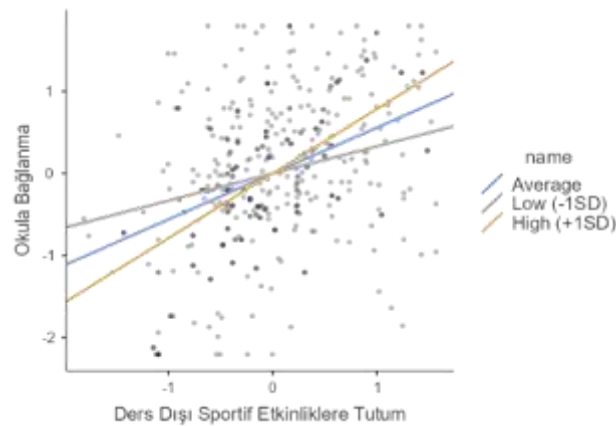
Değişkenler	Tahmini Değer	Standart Hata	95% Güven Aralığı		Z-Puanı	Anlamlılık
			Alt sınır	Üst sınır		
Ders Dışı Sportif Etkinliklere Tutum	0.5583	0.05369	0.4531	0.66356	10.40	<.001
Sınav kaygısı	-0.0128	0.00321	-0.0191	0.00651	-3.98	<.001
Ders Dışı Sportif Etkinliklere Tutum ve Sınav kaygısı	0.0207	0.00433	0.0122	0.02914	4.77	<.001

Tablo 4 incelendiğinde, modelde bağımlı değişken olarak Okula bağlanma, bağımsız değişken olarak belirlenen ders dışı sportif etkinliklere tutum (Est=0.5583, SE=0.05369, t=10.40, p=0.001) ve düzenleyici değişken olarak belirlenen toplam sınav kaygısının ise negatif yönde (Est=-0.0128, SE=0.00321, t=-3.98, p=0.001) etkilediği tespit edilmiştir. Ders dışı sportif etkinliklere tutum ve toplam sınav kaygısı arasındaki etkileşimde düzenleyici etkisinin anlamlı olduğu tespit edilmiştir (Est=0.0207, SE=0.00433, t=4.77, p=0.001).

Tablo 5. Toplam sınav kaygısının farklı düzeylerde düzenleyici rolü etkilerini gösteren Simple Slope Analizi

Simple Slope	Tahmini Değer	Standart Hata	95% Güven Aralığı		Z-Puanı	Anlamlılık
			Alt sınır	Üst sınır		
Average	0.558	0.0547	0.451	0.666	10.21	<.001
Low (-1SD)	0.331	0.0731	0.187	0.474	4.52	<.001
High (+1SD)	0.786	0.0728	0.643	0.929	10.79	<.001

Düzenleyici etkinin ayrıntıları incelendiğinde toplam sınav kaygısı orta (Est=0.558, p=0.001), düşük (Est=0.331, p=0.001), yüksek (Est=0.786, p=0.001) değerler aldığı düzenleyici etkisinin anlamlı olduğu tablo 4'te gösterilmiştir. Yapılan eğim analizi (simple slope) sonuçlarına göre düzenleyici değişkenin etkileri şekil 1'de gösterilmiştir.

Şekil 1. Toplam sınav kaygısı düzenleyici etkilerinin grafiksel gösterimi

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmada lisede öğrenim gören öğrencilerin ders dışı sportif etkinliklere tutumları ile okula bağlanmasında sınav kaygısının düzenleyici rolünün incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya katılan 9. sınıf, 10. sınıf, 11. sınıf ve 12. sınıf öğrencilerinin ders dışı sportif etkinliklere karşı ortalama üzerinde olumlu tutum sergiledikleri söylenebilir. Öğrencilerin ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumlarının orta düzeyde çıkmasını kültürel farklılıklar, çevresel faktörler, sosyoekonomik düzey, sınav kaygısı gibi nedenler etkilemiş olabilir. Literatürde ders dışı sportif etkinliklerin, çocukların okula bağlanma ve okula karşı aidiyet duygusu kazanmasında önemli olduğu belirtilmiştir (Fredricks ve Eccles, 2008). Okul aidiyeti için Pisa (2012) raporu incelendiğinde, Türkiye'deki öğrencilerin okula aidiyet düzeylerinin OECD ortalamasının üzerinde olduğu, Pisa (2015) ve Pisa (2018) raporlarında ise Türkiye'deki öğrencilerin okula aidiyet düzeylerinin OECD ülkeleri ortalamasının altında kalarak son sıralarda yer aldığı görülmektedir. Düşük düzeyde okul aidiyet duygusuna sahip öğrencilerin, depresyon, kaygı ve intihar etme düşüncelerinin artmasına (Parr, Shochet, Cockshaw ve Kelly, 2020; Zhang, Liu ve Long, 2021), psikolojik iyi oluşun azalmasına (Arslan ve Allen, 2021), okul devamsızlığı ve okul terki davranışlarının artmasına (Korpershoek, Canrinus, Fokkens-Bruinsma ve Boer, 2019) neden olduğu görülmektedir. Bu nedenle okul aidiyetinin geliştirilmesi çok önemli bir unsur olduğu ifade edilebilir. Öğrencilerin okula bağlanma ve aidiyet puanlarını fırsat ve erişim (Buckley ve Lee, 2021), öğretmen-öğrenci ilişkisi (İbrahim ve El Zaatari, 2020), okul iklimi (Wang ve Degol, 2016) ve etnik ve ırksal ayrımcılıklar (Verkuyten, Thijs ve Gharaei, 2019) etkilemiş olabilir. Bu araştırmada, ders dışı sportif etkinliklere olan tutumun okula bağlılığı pozitif ve anlamlı olarak etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonucun ortaya çıkmasında öğrencilerin katılmış oldukları ders dışı sportif etkinliklerin ilgileri doğrultusunda olması ve katılmış oldukları sportif etkinliklerde takım çalışması, yardımlaşma ve dayanışma gibi sosyal bağlantılar kurmaları okula bağlanma düzeyini olumlu yönde etkilemiş olabilir. Literatür incelendiği zaman ilgi ve sosyal bağlantılar ile fiziksel aktivitenin birbirleriyle ilişkili olduğunu gösteren birçok araştırma bulunmaktadır (Fernandez-Rio, de las Heras, González, Trillo ve Palomares, 2020; Rasulovna, 2021; Sadatovna ve Nurullaeva, 2021). Ders dışı sportif etkinliklerin öğrencilerin ilgileri doğrultusunda olması ve birbirleriyle sosyal bağlantılar kurmuş olmaları okula bağlılıklarını olumlu yönde etkilemiş olabileceği söylenebilir.

Araştırmada ders dışı sportif etkinliklere karşı tutumun (bilişsel, duyuşsal ve davranışsal) arkadaşla bağlanmayı olumlu yönde ve anlamlı olarak etkilediği tespit edilmiştir. Arkadaşla bağlanmanın artması halinde sadece öğrenciler arasında etkileşim (Rose, Borowski, Spiekerman ve Smith, 2022) değil aynı zamanda güven duygusu (He, Chen, Fan, Cai ve Hao, 2018), akademik performans (Kiuru ve ark., 2020), duyuşsal refah (Quoidbach, Taquet, Desseilles, de Montjoye ve Gross, 2019) ve okula bağlanma (Fredricks, Parr, Amemiya, Wang ve Brauer, 2019) olumlu yönde gelişmektedir. Bu durumun tam tersine arkadaşla bağlanmanın azalması halinde öğrencilerin, okula bağlanma (Guay, Denault ve Renauld, 2017), intihar etme düşüncesi (Forster, Grigsby, Gower, Mehus ve McMorris, 2020) ve akademik başarısı (Liu, Bullock ve Coplan, 2014) olumsuz yönde etkilenmektedir. Akran bağlanması sonucunda ortaya çıkan olumlu ve olumsuz özellikler dikkate alındığında, çocukların okula ve ders dışı sportif etkinliklere katılımlarını arttırabilmek için akranların oldukça elzem bir rol oynadığı söylenebilir. Bu yüzden olumlu akran ilişkileri desteklenmelidir. Akran ilişkilerini olumlu yönde destekleyebilmek için öğrencilere empati, iletişim, iş birliği ve yardımlaşma gibi sosyal becerilerin gelişimini destekleyecek etkinlikler sunularak akranlar arasındaki ilişkilerin gelişimi desteklenebilir. Mousa, (2020) ve Van Ryzin ve Roseth, (2019) araştırmalarında bulmuş oldukları sonuçlara göre; akranlar arasındaki ilişkilerin çeşitli ders dışı sportif etkinlikler ve okul içerisinde gerçekleştirilen sosyal etkinlikler sayesinde arttırılabileceğini ortaya koymuşlardır.

Araştırma bulgularına göre ders dışı sportif etkinliklere karşı tutumun (bilişsel, duyuşsal ve davranışsal) öğretmene bağlanmayı olumlu yönde ve anlamlı olarak etkilediği tespit edilmiştir. Okul

ortamında öğretmenler, öğrencilerin etkinliklere katılımını ve etkinliklerdeki başarısını şekillendirmede çok önemli rol oynamaktadır (Hughes ve Cao, 2018). Bu bağlamda, öğretmenlerin çeşitli ders dışı etkinliklere yönelik sahip olduğu tutumlarının ve belirlemiş olduğu stratejilerinin büyük bir önemi vardır (Yusof ve Abugohar, 2017). Öğretmenler, ders dışı etkinliklere katılımı teşvik etmek için çeşitli stratejiler kullanarak öğrencilerin okula bağlılık duygusunu ve motivasyonunu artırabilir. Bu süreçte öğretmenler etkinliklerin önemini vurgulayabilir, destekleyici etkinlik ortamı oluşturabilir ve öğrencileri aktif olarak katılmaya teşvik edebilir. Bu sayede, öğretmenler ders dışı etkinlikler yoluyla öğrencilerin elde edeceği akademik çıktılarını (Hughes ve Cao, 2018) ve kişisel gelişimlerini (Guilmette, Mulvihill, Villemaire-Krajden ve Barker, 2019) destekleyerek, öğrencilerin öğretime bağlanma düzeyleri artırılabilir. Ayrıca ders dışı sportif etkinlikler, öğretmen ve öğrencinin daha samimi, rahat ve işbirlikçi olacak şekilde etkileşimde bulunmasını sağlar (Eime, Young, Harvey, Charity ve Payne, 2013). Öğrenciler, genellikle okullarda sunulan beden eğitimi derslerinde daha rekabetçi ortamlarda performans göstermek zorundayken (Renshaw ve Chow, 2019), ders dışı sportif etkinliklerde daha rahat ve özgür bir şekilde hissedebilirler. Bu durum sonucunda öğretmenlerin öğrencileriyle daha samimi olmasına, karşılıklı saygı ve güven duygularının gelişmesine katkı sağladığı düşünülebilir. Bu nedenlerden dolayı ders dışı sportif etkinliklere karşı tutumun da öğretime bağlanmayı olumlu ve pozitif yönlü etkileyebileceği ifade edilebilir.

Araştırma bulgularına göre ders dışı sportif etkinliklere karşı tutum ile okula bağlanması ilişkide sınav kaygısının olumsuz bir düzenleyici rolü olduğu tespit edilmiştir. Bu durumda sınav kaygısı yaşayan öğrencilerin ders dışı sportif etkinliklere karşı daha olumsuz veya negatif bir tutum sergilediği sonucuna varılmaktadır. Ortaya çıkan sınav kaygısının ders dışı sportif etkinliklere karşı tutum ve okula bağlanma üzerindeki olumsuz etkisini ortaya koyan (Çoban, Kırgıl, Batmaz ve Coşkun, 2013; Deb, Strodl ve Sun, 2014; Raufelder, Hoferichter, Ringeisen, Regner ve Jacke, 2015; Yılmaz ve Güven, 2019) birçok çalışma mevcuttur. Bu nedenle bu araştırma sonuçları ile sınav kaygısının olumsuz bir düzenleyici role sahip olduğu açıklanabilir. Ayrıca ders dışı sportif etkinliklere karşı olan tutumu sınav kaygısıyla başa çıkma stratejileri de etkileyebilir. Sınav kaygısı bulunan öğrenciler genellikle kendilerini daha fazla çalışmaya ve daha fazla sınava odaklanmaya yönlendirirler (Butler-Henderson ve Crawford, 2020). Bu durum, ders dışı etkinliklere katılımı sınırlayabilir ve öğrencilerin bu etkinliklerden tam anlamıyla faydalanmasını engelleyebilir. Ebeveynler ve çocuklar, akademik performansın gözetilmesi sonucunda ders dışı sportif etkinliklere karşı olumsuz bir tutum içerisinde olabilirler. Cengiz, hünük ve ince (2014) araştırmasında ortaokul öğrencilerinin sınıf düzeyi yükseldikçe fiziksel aktivite davranışlarının azaldığını tespit etmişlerdir. Bu bulgu ile çocukların sınav dönemi yaklaştıkça fiziksel aktivitelerden uzaklaşmaya başladığı sonucuna ulaşılabilir. Literatürde ders dışı sportif etkinliklere katılım ile akademik performans arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılan farklı araştırmalarda (Balaguer, Benítez, Albertos ve Lara, 2020; Ishihara ve ark., 2020) görülmektedir. Ebeveynlerin, öğrencilerin sınav kaygısının etkilerini azaltmak için sürece destek vererek aktif bir şekilde dahil olması gerekmektedir (Soares ve Woods, 2020). Bu durumun aksine ebeveyn beklentilerinin yüksek olması ve ebeveynlerin çocuklarının hayatlarına aşırı derecede karışmaları çocuklarının daha fazla ders çalışmaya zaman ayırması ve sınav kaygısı yaşamamasına neden olabilir (Arusha ve Biswas, 2020). Ebeveynlerin sürece dahil olmasıyla birlikte öğrencilerin sınav baskısı minimize edilerek ders dışı sportif etkinliklere katılımı teşvik edilebilir. Ders dışı sportif etkinliklere katılan ergenlerin okula karşı daha olumlu bir tutum sergilediği ve okul ortamına ait olma duygularının arttığı görülmektedir (Chiu ve Lau, 2018). Sonuç olarak öğrencilerin okul aidiyetini arttırmada ders dışı sportif etkinliklerin önemli bir rol oynadığına ulaşılmıştır.

5. SINIRLILIKLAR VE ÖNERİLER

Araştırma sonuçları belirli bir bölgede eğitim gören öğrencilerden toplanan verilerden elde edildiği için yanında bazı sınırlılıkları da getirmiştir. Farklı okul imkanları, farklı sosyo-kültürel yapı, farklı sosyo-ekonomik yapıya sahip bölgelerde verilerin toplanarak araştırmanın tekrar sınanması gerekmektedir. Modelde dâhil edilemeyen veya dışlanan değişkenler, bağımlı değişken üzerindeki etkileriyle ilgili bir yanlılık sorununa neden olabilir. Bu araştırmanın diğer bir sınırlılığı olarak gösterilebilir.

Bu sonuçlar doğrultusunda öğrencilerin ders dışı sportif etkinliklere katılımlarının artırılması yönünde düzenlemeler yapılmalıdır. Gençlik spor ve okul spor faaliyetlerinin kapsamı genişletilerek ders dışı sportif etkinliklere katılım desteklenmelidir. Öğrencilerin futbol, basketbol, voleybol, korfbol gibi çeşitli gençlik spor ve okul spor faaliyetlerine katılmaları ve okuldaki lisanslı sporcu sayısı artırılarak öğrenciler desteklenmelidir. Ders dışı sportif etkinlikleri sadece beden eğitimi öğretmenleri değil aynı zamanda gençlik ve spor bakanlığı tarafından görevlendirilen antrenörler de gerçekleştirmelidir. Ayrıca araştırmamızda ders dışı sportif etkinlikler ile sınav kaygısı arasında negatif bir korelasyon olduğu sonucuna da ulaşılmıştır. Bu yüzden ders dışı sportif etkinliklere katılımın artması sınav kaygısını azaltacaktır. Sürekli ders dışı sportif etkinliklere katılan öğrencilere burs gibi imkanlar sunularak öğrencilerin gönüllü olarak katılması teşvik edilmelidir. Okullarda ve okul dışında sınav kaygısını azaltma konusunda faydası olacak spor faaliyetleri desteklenmelidir. Özel ve devlet okul müfredatlarındaki spor faaliyet oranları artırılmalıdır.

Yazar Katkıları

Yazarlar çalışmaya eşit derecede katkı sağlamışlardır

Etik Beyan

Bu çalışma için Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Rektörlüğü Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Etik Kurulu'ndan E-84026528-050.01.04-2300160406 sayılı yazı ile 13.07.2023 tarihinde etik kurul onay belgesi alınmıştır. Bu makalede dergi yazım kurallarına ve bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uyulmuştur.

Çıkar Çatışması

Yazar(lar) çalışma ve yayımlanması konularında herhangi bir çıkar çatışması belirtmemişlerdir.

KAYNAKÇA

- Açikel, A., & Yıldız, D. (2023). Bartın Üniversitesi Ulus Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin okula aidiyet duygularında ders dışı etkinliklerin yeri ve önemi. *Kalem Uluslararası Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 13(1), 1-33. doi: 10.23863/kalem.2021.208
- Aküzüm, C., Yavaş, T., Tan, Ç., & Uçar, M. B. (2015). İlköğretim kurumu öğrencilerinin devamsızlık ve okul terki nedenleri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 167-192.
- Allen, K., Kern, M. L., Vella-Brodrick, D., Hattie, J., & Waters, L. (2018). What schools need to know about fostering school belonging: A meta-analysis. *Educational Psychology Review*, 30(1), 1-34. doi: 10.1007/s10648-016-9389-8
- Anderson, J. C., & Gerbing, D. W. (1984). The effect of sampling error on convergence, improper solutions, and goodness-of-fit indices for maximum likelihood confirmatory factor analysis. *Psychometrika*, 49, 155-173. doi: 10.1007/BF02294170
- Arslan, G., Allen, K. A., & Ryan, T. (2020). Exploring the impacts of school belonging on youth wellbeing and mental health among Turkish adolescents. *Child Ind Res* 13, 1619-1635. doi: 10.1007/s12187-020-09721-z
- Arslan, G., & Allen, K. A. (2021). Ergenlerde okul mağduriyeti, okula aidiyet, psikolojik iyi oluş ve duygusal sorunlar. *Child Ind Res* 14, 1501-1517. doi: 10.1007/s12187-021-09813-4

- Arslan, G., & Coşkun, M. (2023). School belongingness in academically at-risk adolescents: Addressing psychosocial functioning and psychological well-being. *Journal of Happiness and Health*, 3(1), 1-13. doi: 10.47602/johah.v3i1.9
- Arusha, A. R., & Biswas, R. K. (2020). Prevalence of stress, anxiety and depression due to examination in Bangladeshi youths: A pilot study. *Children and Youth Services Review*, 116, 105254. doi: 10.1016/j.childyouth.2020.105254
- Aykora, E., & Uğraş, S. (2020). Investigation of the relationship between attitude against extracurricular sport activities and levels of attachment to school of high school students with structural equation model. *International Journal of Eurasian Education and Culture*, 9, 561-592.
- Balaguer, Á., Benítez, E., Albertos, A., & Lara, S. (2020). Not everything helps the same for everyone: Relevance of extracurricular activities for academic achievement. *Humanities and Social Sciences Communications*, 7(1), 1-8. doi: 10.1057/s41599-020-00573-0
- Barry, M. M., Clarke, A. M., & Dowling, K. (2017). Promoting social and emotional wellbeing in schools. *Health Education*, 117(5), 434-451. doi: 10.1108/HE-11-2016-0057
- Bilige, S., & Gan, Y. (2020). Hidden school dropout among adolescents in rural china: Individual, parental, peer, and school correlates. *Asia-Pacific Edu Res* 29, 213-225. doi: 10.1007/s40299-019-00471-3
- Buckley, P., & Lee, P. (2021). The impact of extra-curricular activity on the student experience. *Active Learning in Higher Education*, 22(1), 37-48. doi: 10.1177/1469787418808988
- Butler-Henderson, K., & Crawford, J. (2020). A systematic review of online examinations: A pedagogical innovation for scalable authentication and integrity. *Computers & Education*, 159, 104024. doi: 10.1016/j.compedu.2020.104024
- Cengiz, C., Hünük, D., & İnce, M. L. (2014). Psychometric properties and initial findings of the physical activity stages of change questionnaire among Turkish. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 8(1), 131-139.
- Cengiz, C., & İnce, M. L. (2013). Farklı okul ortamlarındaki çocukların okul sonrası fiziksel aktivitelerde algıladıkları öz-yeterlilikleri. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 11(21), 135-147.
- Chiu, C. Y., & Lau, E. Y. H. (2018). Extracurricular participation and young children's outcomes in Hong Kong: Maternal involvement as a moderator. *Children and Youth Services Review*, 88, 476-485. doi: 10.1016/j.childyouth.2018.03.051
- Çiftçi, S., Sağlam, A., & Yayla, A. (2021). 21. yüzyıl becerileri bağlamında öğrenci, öğretmen ve eğitim ortamları. *Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 24, 718-734. doi: 10.29000/rumelide.995863
- Çoban, B., Kırğil, F., Batmaz, H. Ç., & Coşkun, Z. (2013). Güzel sanatlar ve spor liseleri spor bölümü 12. sınıf öğrencilerinin YGS ve LYS'ye yönelik görüşlerinin tespit edilmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(5), 43-58.
- Datu, J. A. D., Mateo, N. J., & Natale, S. (2023). The mental health benefits of kindness-oriented schools: School kindness is associated with increased belongingness and well-being in Filipino high school students. *Child Psychiatry & Human Development*, 54(4), 1075-1084. doi: 10.1007/s10578-021-01299-z
- Deb, S., Strodl, E., & Sun, J. (2014). Academic-related stress among private secondary school students in India. *Asian Education and Development Studies*, 3(2), 118-134. doi: 10.1108/AEDS-02-2013-0007
- Driscoll, R. (2007). *Westside test anxiety scale validation*. ERIC Digest, ED495968.
- Eime, R. M., Young, J. A., Harvey, J. T., Charity, M. J., & Payne, W. R. (2013). A systematic review of the psychological and social benefits of participation in sport for children and adolescents: informing development of a conceptual model of health through sport. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 10(1), 1-21. doi: 10.1186/1479-5868-10-98
- Ergün, M., & Arık, B. M. (2020). *Eğitim izleme raporu 2020: Öğrenciler ve eğitime erişim*. Eğitim Reformu Girişimi. <https://www.egitimreformugirisimi.org/egitim-izleme-raporu-2020-ogrenciler-ve-egitime-erisim/> adresinden erişildi. (Erişim tarihi: 15.10.2023)

- Ersoy, A. F., & Çevik, F. (2022). Lise öğrencilerinde okula bağlılığın okul başarısı üzerine etkisinin incelenmesi: Nitel bir çalışma. *Anadolu Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 6(2), 74-85. doi: 10.15659/ankad. v6i2.187
- Fernandez-Rio, J., de las Heras, E., González, T., Trillo, V., & Palomares, J. (2020). Gamification and physical education. Viability and preliminary views from students and teachers. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 25(5), 509-524. doi: 10.1080/17408989.2020.1743253
- Forster, M., Grigsby, T. J., Gower, A. L., Mehus, C. J., & McMorris, B. J. (2020). The role of social support in the association between childhood adversity and adolescent self-injury and suicide: Findings from a statewide sample of high school students. *Journal of Youth and Adolescence*, 49, 1195-1208. doi: 10.1007/s10964-020-01235-9
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education*. New York: McGraw-hill.
- Fredricks, J. A., Parr, A. K., Amemiya, J. L., Wang, M. T., & Brauer, S. (2019). What matters for urban adolescents' engagement and disengagement in school: A mixed-methods study. *Journal of Adolescent Research*, 34(5), 491-527. doi: 10.1177/0743558419830638
- Fredricks, J. A., & Eccles, J. S. (2008). Participation in extracurricular activities in the middle school years: Are there developmental benefits for African American and European American youth?. *Journal of Youth and Adolescence*, 37, 1029-1043. doi: 10.1007/s10964-008-9309-4
- Gao, S., Yang, M., Wang, X., Min, W., & Rozelle, S. (2019). Peer relations and dropout behavior: Evidence from junior high school students in northwest rural China. *International Journal of Educational Development*, 65, 134-143. doi: 10.1016/j.ijedudev.2018.04.001
- García-Moya, I., Bunn, F., Jiménez-Iglesias, A., Paniagua, C., & Brooks, F. M. (2019). The conceptualisation of school and teacher connectedness in adolescent research: A scoping review of literature. *Educational Review*, 71(4), 423-444. doi: 10.1080/00131911.2018.1424117.
- George, D., & Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference, 17.0*. Pearson.
- Guay, F., Denault, A. S., & Renaud, S. (2017). School attachment and relatedness with parents, friends and teachers as predictors of students' intrinsic and identified regulation. *Contemporary Educational Psychology*, 51, 416-428. doi: 10.1016/j.cedpsych.2017.10.001
- Guilmette, M., Mulvihill, K., Villemare-Krajden, R., & Barker, E. T. (2019). Past and present participation in extracurricular activities is associated with adaptive self-regulation of goals, academic success, and emotional wellbeing among university students. *Learning and Individual Differences*, 73, 8-15. doi: 10.1016/j.lindif.2019.04.006
- Günerigök, M., & Alpan, G. B. (2022). Öğrenme ortamı olarak atölyelerin incelenmesi: Bir özel okul örneği. *Milli Eğitim Dergisi*, 51(235), 2225-2248. doi: 10.37669/milliegitim.879901
- Gürbüz, N. (2009). *5. sınıf öğrencilerinin akademik başarılarının ve benlik saygılarının okul sonrası kültürel-sportif etkinliklere katılmalarına ve diğer bazı değişkenlere göre incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- He, J., Chen, X., Fan, X., Cai, Z., & Hao, S. (2018). Profiles of parent and peer attachments of adolescents and associations with psychological outcomes. *Children and Youth Services Review*, 94, 163-172. doi: 10.1016/j.childyouth.2018.10.001
- Hill, L. G., & Werner, N. E. (2006). Affiliative motivation, school attachment, and aggression in school. *Psychology in the Schools*, 43(2), 231-246.
- Hughes, J. N., & Cao, Q. (2018). Trajectories of teacher-student warmth and conflict at the transition to middle school: Effects on academic engagement and achievement. *Journal of School Psychology*, 67, 148-162. doi: 10.1016/j.jsp.2017.10.003
- Ibrahim, A., & El Zaatari, W. (2020). The teacher-student relationship and adolescents' sense of school belonging. *International Journal of Adolescence and Youth*, 25(1), 382-395. doi: 10.1080/02673843.2019.1660998

- Ishihara, T., Nakajima, T., Yamatsu, K., Okita, K., Sagawa, M., & Morita, N. (2020). Relationship of participation in specific sports to academic performance in adolescents: A 2-year longitudinal study. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*, 30(8), 1471-1482. doi: 10.1111/sms.13703
- Kalkan F., & Dağlı E. (2021). The relationships between school climate school belonging and school burnout in secondary school students. *International Journal of Contemporary Educational Research*, 8(4), 59-79. doi: 10.33200/ijcer.878682
- Kearney, C. A. (2008). School absenteeism and school refusal behavior in youth: A contemporary review. *Clinical Psychology Review*, 28(3), 451-471. doi: 10.1016/j.cpr.2007.07.012
- King, R. B., Chiu, M. M., & Du, H. (2022). Greater income inequality, lower school belonging: Multilevel and cross-temporal analyses of 65 countries. *Journal of Educational Psychology*, 114(5), 1101-1120. doi: 10.1037/edu0000736
- Kiuru, N., Wang, M. T., Salmela-Aro, K., Kannas, L., Ahonen, T., & Hirvonen, R. (2020). Associations between adolescents' interpersonal relationships, school well-being, and academic achievement during educational transitions. *Journal of Youth and Adolescence*, 49, 1057-1072. doi: 10.1007/s10964-019-01184-y
- Korpershoek, H., Canrinus, E. T., Fokkens-Bruinsma, M., & de Boer, H. (2020). The relationships between school belonging and students' motivational, social-emotional, behavioural, and academic outcomes in secondary education: A meta-analytic review. *Research Papers in Education*, 35(6), 641-680. doi: 10.1080/02671522.2019.1615116
- Li, X., Bergin, C., & Olsen, A. A. (2022). Positive teacher-student relationships may lead to better teaching. *Learning and Instruction*, 80, 101581. doi: 10.1016/j.learninstruc.2022.101581
- Li, L., Chen, X., & Li, H. (2020). Bullying victimization, school belonging, academic engagement and achievement in adolescents in rural China: A serial mediation model. *Children and Youth Services Review*, 113, 104946. doi: 10.1016/j.childyouth.2020.104946
- Liu, J., Bullock, A., & Coplan, R. J. (2014). Predictive relations between peer victimization and academic achievement in Chinese children. *School Psychology Quarterly*, 29(1), 89. doi: 10.1037/spq0000044
- Longaretti L. (2020). Perceptions and experiences of belonging during the transition from primary to secondary school. *Australian Journal of Teacher Education*, 45(1), 31-46. doi: 10.14221/ajte.2020v45n1.3.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2015). *MEB 2015-2019 Stratejik Planı*. https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_09/10052958_10.09.2015sp17.15imzasz.pdf adresinden erişildi. Erişim tarihi: 15.10.2023.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2016). *MEB 2016 yılı ortaöğretim izleme ve değerlendirme raporu*. <http://hbogm.meb.gov.tr/dosyalar/izlemedegerlendirmerapor/2016/mobile/index.html#p=4> adresinden erişildi. (Erişim tarihi: 15.10.2023).
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2018). *MEB 2018 yılı ortaöğretim izleme ve değerlendirme raporu*. <http://hbogm.meb.gov.tr/dosyalar/izlemedegerlendirmerapor/2018/mobile/index.html> adresinden erişildi. (Erişim tarihi: 15.10.2023).
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2019). *MEB 2019-2023 stratejik planı*. Ankara: MEB Yayını http://www.meb.gov.tr/stratejik_plan/ adresinden erişildi. (Erişim tarihi: 15.10.2023)
- Moore, M. M., Robinson, J. C., Rachel, M. M., & Boss, B. J. (2014). Barriers to physical activity and healthy diet among children ages 6 through 13 in a Mississippi elementary school. *Journal of Pediatric Nursing*, 29(1), 74-82. doi: 10.1016/j.pedn.2013.08.010
- Mousa, S. (2020). Building social cohesion between Christians and Muslims through soccer in post-ISIS Iraq. *Science*, 369(6505), 866-870. doi: 10.1126/science.abb3153
- OECD (2013), *PISA 2012 Results: What makes schools successful (Volume IV): Resources, policies and practices*, PISA, OECD Publishing, Paris, doi: <https://doi.org/10.1787/9789264201156-en>. (Erişim Tarihi: 15.10.2023).

- OECD (2017), "Students' sense of belonging at school and their relations with teachers", in *PISA 2015 Results (Volume III): Students' Well-Being*, OECD Publishing, Paris, doi: <https://doi.org/10.1787/9789264273856-11-en>. (Erişim Tarihi: 15.10.2023).
- OECD (2019), *PISA 2018 Results (Volume III): What School Life Means for Students' Lives*, PISA, OECD Publishing, Paris, doi: <https://doi.org/10.1787/acd78851-en>. (Erişim Tarihi: 15.10.2023).
- OECD (2020), *PISA 2018 Results (Volume V): Effective Policies, Successful Schools*, PISA, OECD Publishing, Paris, doi: <https://doi.org/10.1787/ca768d40-en>. (Erişim Tarihi: 15.10.2023).
- Öztürk, Ö. T., Deymeci, O., & Göde, O., (2020). Lise öğrencilerinin ders dışı etkinliklere katılım durumlarına göre iletişimci biçimlerinin incelenmesi. *Selçuk İletişim*, 13(1), 71-90.
- Parr, E. J., Shochet, I. M., Cockshaw, W. D., & Kelly, R. L. (2020). General belonging is a key predictor of adolescent depressive symptoms and partially mediates school belonging. *School Mental Health*, 12(3), 626– 637. doi: 10.1007/s12310-020-09371-0
- Polat, H., & Karabatak, S. (2022). Effect of flipped classroom model on academic achievement, academic satisfaction and general belongingness. *Learning Environments Research*, 25(1), 159-182. doi: 10.1007/s10984-021-09355-0
- Polevoy, G. (2022). The effect of physical activity on attention indicators of schoolchildren. *Annals of Applied Sport Science*, 10(4). doi: 10.52547/aassjournal.1149
- Premaraja, R. P. (2022). Experimental design for data collection to study the association between sports participation and academic achievement. *International Journal of Learning and Change*, 14(4), 428-443. doi: 10.1504/IJLC.2022.124469
- Quoidbach, J., Taquet, M., Desseilles, M., de Montjoye, Y. A., & Gross, J. J. (2019). Happiness and social behavior. *Psychological Science*, 30(8), 1111-1122. doi: 10.1177/0956797619849666
- Rana, R., & Mahmood, N. (2010). The relationship between test anxiety and academic achievement. *Bulletin of Education and Research*, 32(2), 63-74.
- Rasulovna, S. N. (2021). The place of physical training and sports in the life of school students. Web of Scientist: *International Scientific Research Journal*, 2(4), 306-312.
- Raufelder, D., Hoferichter, F., Ringeisen, T., Regner, N., & Jacke, C. (2015). The perceived role of parental support and pressure in the interplay of test anxiety and school engagement among adolescents: Evidence for gender-specific relations. *Journal of Child and Family studies*, 24(12), 3742-3756. doi: 10.1007/s10826-015-0182-y
- Renshaw, I., & Chow, J. Y. (2019). A constraint-led approach to sport and physical education pedagogy. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 24(2), 103-116. doi: 10.1080/17408989.2018.1552676
- Rose, A. J., Borowski, S. K., Spiekerman, A., & Smith, R. L. (2022). *Children's friendships*. The Wiley-Blackwell Handbook of Childhood Social Development, 487-502. doi: <https://doi.org/10.1002/9781119679028.ch26>
- Roos, A. L., Goetz, T., Voracek, M., Krannich, M., Bieg, M., Jarrell, A., & Pekrun, R. (2021). Test anxiety and physiological arousal: A systematic review and meta-analysis. *Educational Psychology Review*, 33, 579-618. doi: 10.1007/s10648-020-09543-z
- Sadatovna, R. H., & Nurullaeva, S. (2021). The importance of game in children's socialization. *Academicia: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(6), 227-233. doi: 10.5958/2249-7137.2021.01603.7
- Sağın, A. E. (2022). *Suriyeli öğrencilerin yaşam doyumlarında ve okula bağlanmalarında ders dışı sportif etkinliklerin rolü: Deneysel bir çalışma*. (Doktora Tezi). Malatya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Savi, F. (2011). Çocuk ve Ergenler İçin Okula Bağlanma Ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *İlköğretim Online*, 10(1), 80-90.
- Soares, D., & Woods, K. (2020). An international systematic literature review of test anxiety interventions 2011–2018. *Pastoral Care in Education*, 38(4), 311-334. doi: 10.1080/02643944.2020.1725909

- Sortwell, A., Marinho, D. A., Knijnik, J., & Ferraz, R. (2022). Empowering primary school students, potential benefits of resistance training movement activities in physical education: Narrative review. *Kinesiology Review*, 11(3), 197-208. doi: 10.1123/kr.2021-0021
- Sümer, N. (2000). Yapısal özgürlük modelleri: Temel kavramlar ve örnek uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6) 49-74.
- Tannert, S., & Gröschner, A. (2021). Joy of distance learning? How student self-efficacy and emotions relate to social support and school environment. *European Educational Research Journal*, 20(4), 498–519. doi: 10.1177/147490412111024784
- Taylor, R. D., Oberle, E., Durlak, J. A. A., & Weissberg, R. P. (2017). Promoting positive youth development through school-based social and emotional learning interventions: A meta-analysis of follow-up effects. *Child Development*, 88(4), 1156–1171. doi: 10.1111/cdev.12864.
- Temircan, Z. (2022). Ergenlerin sağlıklı yaşam biçimi davranışları ile okul aidiyeti arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 10(13), 71-87.
- Totan, T., & Yavuz, Y. (2009). Westside sınav kaygısı ölçeğinin Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(17), 95-109.
- Totan, T. (2018). Ortaokul ve lise öğrencilerinde sınav kaygısının değerlendirilmesi: Westside Sınav Kaygısı Ölçeği. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(2), 143-155.
- Van Ryzin, M. J., & Roseth, C. J. (2019). Cooperative learning effects on peer relations and alcohol use in middle school. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 64, 101059. doi: 10.1016/j.appdev.2019.101059
- Verkuyten, M., Thijs, J., & Gharaei, N. (2019). Discrimination and academic (dis) engagement of ethnic-racial minority students: A social identity threat perspective. *Social Psychology of Education*, 22, 267-290. doi: 10.1007/s11218-018-094760
- Wang, M. T., & Degol, J. L. (2016). School climate: A review of the construct, measurement, and impact on student outcomes. *Educational Psychology Review*, 28(2), 315-352. doi: 10.1007/s10648-015-9319-1
- Wang, G. H., Li, W. D., & Dou, K. (2020). Extracurricular sports participation increases life satisfaction among Chinese adolescents: A moderated mediation model. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 48(8), 1-11. doi: 10.2224/sbp.8993
- Waters, S., Cross, D., & Shaw, T. (2010). Does the nature of schools matter? An exploration of selected school ecology factors on adolescent perceptions of school connectedness. *British Journal of Educational Psychology*, 80(3), 381-402. doi: 10.1348/000709909X484479
- Yanık, M. (2018). Ortaöğretimde yapılan okul sporlarının öğrencilerin okula bağlılık düzeyine etkisi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 16(1), 73-78. doi: 10.1501/Sporm_0000000344
- Yıldız-Ardoğanlı, E., & Sarı, M. (2022). Ortaokul öğrencilerinde okul yaşam kalitesi algısı, okula aidiyet duygusu ve direnç davranışlarının incelenmesi. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 12(2), 697-722. doi: 10.23863/kalem.2022.247.
- Yılmaz, A., & Güven, Ö. (2018). Ders dışı sportif etkinliklere yönelik öğrenci tutum ölçeğinin psikometrik özelliklerinin incelenmesi (DSEÖTÖ). *Journal of Human Sciences*, 15(4), 1979-1992. doi:10.14687/jhs.v15i4.5421
- Yılmaz, A. (2019). Ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutum ve okula bağlanma durumlarının incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 4(1), 50-63. doi: 10.31680/gaunjss.518094
- Yılmaz, A., & Güven, Ö. (2019). Parents' attitude and opinions towards extracurricular sport activity. *Cukurova University Faculty of Education Journal*, 48(2), 1163-1201. doi: 10.14812/cufej.584270
- Yusof, N., & Abugohar, M. A. (2017). Teachers' attitudes towards the use of extracurricular activities in enhancing students' speaking skills. *International Journal of Academic Research in Progressive Education and Development*, 6(3), 153-163. doi: 10.6007/IJARPEd/v6-i3/3168

Zhang, H., Liu, M., & Long, H. (2021). Child maltreatment and suicide ideation in rural China: The roles of self-compassion and school belonging. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 38, 325–335. doi: 10.1007/s10560-020-00679-z

Makale Geliş : 18.09.2023

Makale Kabul : 01.12.2023

Açık Erişim Politikası

Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.
<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.tr>